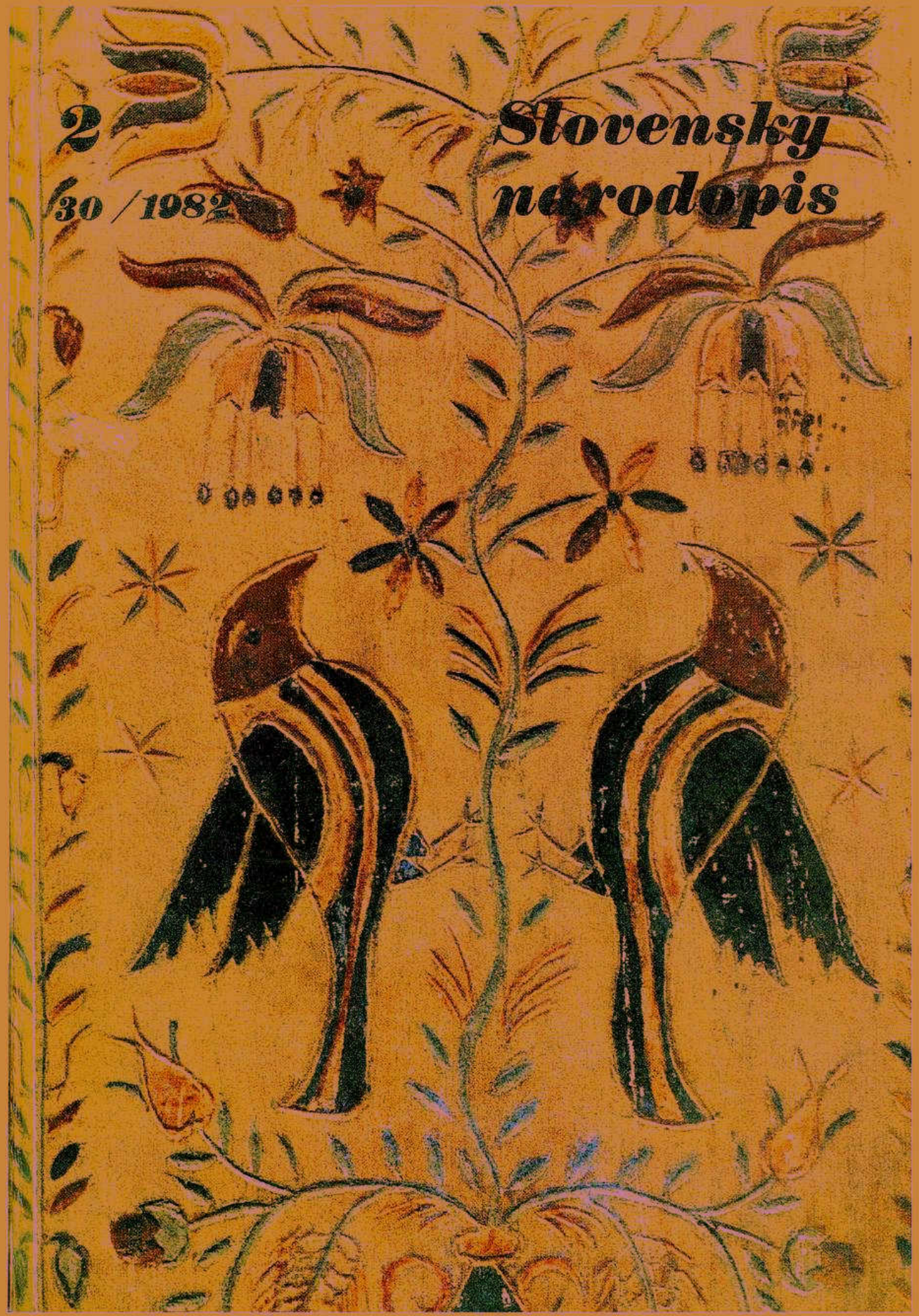

2

30 / 1982

**Slovensky
narodopis**

Na obálke: Piest ako dar z lásky. 1. strana: Detail. 4. strana: Celok. Zo zbierok Slovenského národného múzea v Martine. Foto J. Déer

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

OBSAH

ŠTÚDIE

Fileová, Božena: Úvodom	165
Urbancová, Viera: K 80. narodeninám PhDr. Jána Mjartana, DrSc.	167
Luther, Daniel: K teoretickým východiskám štúdia tradície	177
Jakubíková, Kornélia: Svadobné obyčaje ako výraz zmien rodinných a sociálnych vzťahov	187
Feglová, Viera: Zmeny kolektívnych noriem v súčasnej vianočnej obradovosti	196
Salner, Peter: K teoretickým problémom etnografického výskumu mesta	211
Ratica, Dušan: Etnografické štúdium rodinnej výchovy	219
Sigmundová, Marta: Vybrané problémy etnografického výskumu rodiny	229
Krekovičová, Eva: K metodologickým otázkam výskumu stavu a vývinových tendencií súčasného piesňového repertoáru ľudových vrstiev	245
Hlôšková, Hana: K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávanstva	255
Langer, Jiří: Funkcie tradičných vokálnych prejavov pri zbere sena na Orave	269

MATERIÁLY — ROZHLADY

Čukan, Jaroslav: Spôsob života rybár-polskej robotníckej kolónie v minulosti	286

Pilátová, Viera: Na margo etnografického výskumu v robotníckej kolónii Trnavských automobilových závodov	301
Podoba, Juraj: Vplyv dedičskoprávných noriem na ľudové obydlie moravsko-slovenského pomedzia	309
Stoličná, Rastislava: Vývinové tendencie stravovacieho systému ľudových vrstiev na Slovensku	327
Danglová, Olga: Estetický vzťah dedinského obyvateľstva k prírode	335
Mann, Arne B.: Magické spôsoby privolávania manželského partnera v období masového vystaňovalectva do zámoria	349
Štibrányiová, Táňa: Úloha morálky pri výbere manželského partnera v obci Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: K dejinám kalendárovej literatúry pre ľud na Slovensku v 19. storočí	360
Falťanová, Lubica: Trhy a jarmoky na Slovensku v minulosti a ich miesto v ľudovej kultúre	372
Sopoliga, Miroslav: Národopisná expozícia v prírode vo Svidníku	379
Maráky, Peter: Múzeum dediny juhovýchodnej Moravy v Strážnici	384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: O činnosti seminára marxistickej metodológie pre mladých vedeckých pracovníkov pri Národopisnom ústave SAV	386
Ratica, Dušan: Seminár Morálka v tradičnom ľudovom prostredí	387

DISKUSIA — GLOSY

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи 390

Salner, Peter: Vývoj štruktúry kysuckej rodiny v 20. storočí 390

RECENZIE A REFERÁTY

Zborník Slovenského národného múzea LXXV, Etnografia 22, 1981 (Stanislav Horváth) 397

Autori príspevkov uverejnených v čísle 398

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Филова, Божена: Предисловие 165

Урбанцова, Вера: К 80-летию со дня рождения д-ра Яна Мьяртана, доктора наук 167

Лутер, Даниел: К теоретическим исходным положениям изучения традиций 177

Якубикова, Корнелия: Свадебные обычаи как выражение изменения семейных и социальных отношений 187

Феглова, Вера: Изменение коллективных норм в современной рождественской обрядности 196

Салнер, Петер: К теоретическим проблемам этнографического исследования города 211

Ратица, Душан: Этнографическое изучение семейного воспитания 219

Сигмундова, Марта: Избранные проблемы этнографического исследования семьи 229

Крековичова, Ева: К методологическим вопросам исследования состояния и тенденций развития в современном песенном репертуаре народных масс 245

Глошкова, Гана: К вопросам изучения стилизованного народного рассказывания 255

Лангер, Иржи: Функции традиционных вокальных проявлений при уборке сена на Ораве 269

МАТЕРИАЛЫ — ОБЗОРЫ

Чукан, Ярослав: Образ жизни в рибарпольской рабочей колонии в прошлом 286

Пилатова, Вера: По поводу этнографических исследований в рабочей ко-

лонии Трнавского автомобильного завода 301

Подоба, Юрай: Влияние наследственно-правовых норм на народное жилище на моравско-словацкой границе 309

Столична, Растислава: Тенденции развития системы питания народных слоев в Словакии 327

Данглова, Ольга: Эстетическое отношение сельского населения к природе 335

Манн, Арне Б.: Магические способы призвания супруга в период массовой эмиграции за океан 349

Штибраниова, Татьяна: Роль морали при выборе партнера в браке в деревне Вельке-Залужье 356

Профантова, Зузана: К истории календарной литературы для народа в Словакии в 19-м веке 360

Фалтянова, Любича: Рынки и ярмарки в Словакии и их место в народной культуре в прошлом 372

Сополига, Мирослав: Этнографическая экспозиция в природе в Свиднике 379

Мараки, Петер: Музей деревни Юго-Восточной Моравии в Стражнице 384

Апатиова-Руснакова, Зора: О деятельности семинара марксистской методологии для молодых научных работников при Институте этнографии САН 386

Ратица, Душан: Семинар „Мораль в традиционной народной среде“ 387

ДИСКУССИЯ — ГЛОССЫ

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи 390

Салнер, Петер: Развитие структуры кисуцкой семьи в 20-м веке 390

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Filová, Božena: Vorwort 165

Urbanová, Viera: Zum 80. Geburtstag des PhDr. Ján Mjartan, DrSc 167

Luther, Daniel: Zu den theoretischen Ausgangspunkten des Studiums der Tradition 177

Jakubiková, Kornélia: Die Hochzeitsbräuche als Ausdruck der Veränderungen in den sozialen und Familienbeziehungen 187

Feglová, Viera: Die Veränderungen der kollektiven Normen im gegenwärtigen Weihnachtsbrauchtum 196

Salner, Peter: Zu den theoretischen Problemen der ethnographischen Erforschung der Stadt	211
Ratica, Dušan: Ethnographisches Studium der Familienerziehung	219
Sigmundová, Marta: Ausgewählte Probleme der ethnographischen Erforschung der Familie	229
Krekovičová, Eva: Methodologische Fragen der Erforschung des Zustandes und der Entwicklungstendenzen im gegenwärtigen Liederrepertoire bei den volkstümlichen Schichten	245
Hlôšková, Hana: Zu den Fragen des Studiums des stilisierten volkstümlichen Erzählentums	255
Langer, Jiří: Die Funktionen der traditionellen vokalischen Äusserungen bei der Heuernte im Orava-Gebiet	269

MATERIALIEN — RUNDSCHAU

Čukan, Jaroslav: Die Lebensweise der Arbeiterkolonie in der Ortschaft Rybárpole in der Vergangenheit	286
Pilátová, Viera: Zur ethnographischen Erforschung in der Arbeiterkolonie der Automobilwerke in Trnava	301
Podoba, Juraj: Der Einfluss der erbrechtlichen Normen auf die volkstümliche Wohnstätte der mährisch-slowakischen Grenzscheide	309
Stoličná, Rastislava: Die Entwicklungstendenzen der volkstümlichen Nahrung in der Slowakei	327
Danglová, Olga: Die Ästhetische Beziehung des Dorfbewohners zur Natur	335
Mann, Arne B.: Magische Arten des Herbeirufens des Ehepartners in der Periode der Massenauswanderung nach Übersee	349
Štibrányiová, Tatiana: Die Rolle der Moral bei der Auswahl des Ehepartners in der Ortschaft Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: Zur Geschichte der Kalenderliteratur für das Volk in der Slowakei im 19. Jahrhundert	360
Faltanová, Lubica: Märkte und Jahrmärkte in der Slowakei in der Vergangenheit und ihre Stelle in der Volkskultur	372
Sopoliga, Miroslav: Das Freilichtmuseum in Svidník	379
Mazák, Peter: Das Freilichtmuseum des südöstlichen Mährens in Strážnica	384

Apáthyová-Rusnáková, Zora: Über die Tätigkeit des Seminars der marxistischen Methodologie für junge wissenschaftliche Arbeiter im Ethnographischen Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften	386
Ratica, Dušan: Das Seminar „Die Moral im traditionellen volkstümlichen Milieu“	387

DISKUSSION — GLOSSEN

Zur Diskussion über terminologische Fragen der ethnographischen Forschung der Familie	
Salner, Peter: Die Entwicklung der Struktur der Familie in der Region Kysuce im 20. Jahrhundert	390

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

Filová, Božena: Foreword	165
Urbanová, Viera: 80 th Birthday of PhDr. Ján Mjartan, DrSc	167
Luther, Daniel: On the Theory Study of the Tradition	177
Jakubíková, Kornélia: Wedding Customs as an Expression of Changes in Family and Social Relations	187
Feglová, Viera: Changes of Collective Criterions in Contemporaneous Christmas Ceremony	196
Salner, Peter: Theoretic Problems of the Ethnographic Research of the City	211
Ratica, Dušan: The Ethnographic Study of the Family Education	219
Sigmundová, Marta: The Ethnographic Research of the Family: Chosen Problems	229
Krekovičová, Eva: The Research of the Present Song Repertory Among the People: Methodological Questions	245
Hlôšková, Hana: Questions of the Folk Narrators' Study	255
Langer, Jiří: The Function of Traditional Voice Expressions While Collecting the Hay in the Region of Orava	269

VARIOUS MATERIAL

Čukan, Jaroslav: The Way of Life in the Workers' Colony in the Village Rybárpole in the Past	286
Pilátová, Viera: The Ethnographic Research in the Workers' Colony Be-	

longing to the Car Factory in the Town Trnava	301
Podoba, Juraj: The Influence of Hereditary-Juridical Norms on the Folk Dwelling in the Moravian-Slovak Borderland	309
Stoličná, Rastislava: Developing Tendencies of the Food System Among the People in Slovakia	327
Danglová, Olga: The Aesthetic Relation of the Village Inhabitants Toward the Nature	335
Mann, Arne B.: Magic Ways of Calling Own Husband or Wife in the Period of Mass Emigrations into the Oversea Regions	349
Štibrányiová, Tatiana: The Role of Morals When Choosing the Husband or Wife in the Village Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: The History of the Almanac Literature for the People in Slovakia in the 19 th Century	360
Falfanová, Eubica: Markets and	

Fairs in Slovakia and Their Place in the Folk Culture in the Past	372
Sopoliga, Miroslav: Open Air Museum in the Town Svidník	379
Maráky, Peter: Open Air Museum of South-Eastern Moravia in the Town Strážnice	384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: The Activity of the Marxist Methodologic Seminar for Young Scientific Workers in the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences	386
Ratica, Dušan: The Seminar „Morals in the Traditional Folk Surroundings“	387

DISCUSSION

Discussion About Terminological Questions of the Ethnographic Research of the Family	
Salner, Peter: The Structure Development of the Family in the Region of Kysuce in the 20 th Century	390

BOOKREVIEWS AND REPORTS

Slovenský národopis má tohoto roku sviatok. PhDr. Ján Mjartan, DrSc. sa dožíva osemdesiatich rokov. V početných príspevkoch k jeho predchádzajúcim okrúhlym jubileám bol označovaný za nestora tejto disciplíny. Keď sa dnes znova zamýšľame nad jeho doterajším životným dielom, žiada sa dodať, že nepatrí iba medzi najstarších členov národopisnej obce na Slovensku, ale predovšetkým medzi tých, ktorí u nás túto disciplínu už od dvadsiatych rokov zakladali a formovali ako moderný vedný odbor, vytvárali jej koncepciu, ovplyvňovali a obohacovali ju v nasledujúcich desaťročiach. Málokedy sa stáva, že pracovné osudy človeka tak verne odrážajú situáciu, v akej sa v jednotlivých obdobiach naša disciplína nachádzala, ako u dr. Jána Mjartana. Pri sledovaní týchto jeho osudov sprítomňujeme si najvýznamnejšie prelomové úseky najnovších dejín slovenského národopisu, pričom často išlo o obdobia, kedy existencia a ďalší rozvoj slovenského národopisu do slova závisel od húževnatosti a vedeckej vytrvalosti takých osobností, akou bola a je osobnosť dr. Jána Mjartana.

Roku 1920, po ukončení gymnaziálneho štúdia, prichádza Ján Mjartan na novozaloženú Filozofickú fakultu v Bratislave. Študuje zemepis a dejepis. O rok neskôr sa na fakulte zakladá ako prvá v Československu katedra národopisu, na ktorú prichádza prednášať všeobecný a slovanský národopis žiak Lubora Niederleho, prof. Karol Chotek. J. Mjartan sa prihlasuje za poslucháča prof. Chotka a k predchádzajúcim dvom predmetom mu pribúda štúdium národopisu. Že pre J. Mjartana to nebol iba tretí, pridružený predmet, ukázalo sa bezmála vzápätí. Národopisná katedra mala za úlohu

vypracovať encyklopédiu o československom ľude, ktorá mala pozostávať z viacerých regionálnych monografií (v rámci tejto koncepcie vyšlo Moravské Slovensko, 1921—1922). Východiskom pre takýto etnografický obraz o celej republike mali byť tematicky komplexné monografie vybraných obcí, v čom sa nadväzovalo na tradíciu z počiatku storočia (K. Medvecký, Detva, 1905; K. Chotek, Cerovo, 1907) a na Chotkov Program soupisu národopisného z roku 1915. Pre potreby organizovania výskumov na Slovensku vydal K. Chotek roku 1924, už ako profesor národopisu na fakulte v Bratislave, Program slovenského národopisného súpisu.

Koncepciu katedry národopisu sa J. Mjartan, ako žiak prof. Chotka, snaží svojim dielom realizovať a vydáva sa na výskumy do terénu. Táto vlastnosť, prejsť od plánov a koncepcií k ich rýchlej realizácii a tým k ich overeniu v praxi, charakterizovala celú národopisnú činnosť J. Mjartana aj v nasledujúcich desaťročiach. Vďaka tomu mu už roku 1924 vychádza v Sborníku Muzeálnej slovenskej spoločnosti monografia rodnej obce Sebedražia, jeho prvá národopisná práca. V tom istom roku sa stáva asistentom národopisu u prof. Chotka. Tento sľubný začiatok bol ale vzápätí konfrontovaný s nepriaznivou realitou. Sám J. Mjartan na to spomína roku 1941 v Národopisnom sborníku, v príspevku venovanom 60. narodeninám svojho profesora: „Prof. K. Chotek mával až do 60 poslucháčov, čo vo vtedajších pomeroch bolo veľmi mnoho... Lenže väčšina sa pripravovala na stredoškolskú profesúru a musela sa venovať predmetom svojej aprobačnej skúšky (a národopis medzi ne nepatrí)...

Po skončení 8. semestra poslucháči odchádzali z existenčných príčin do praktického povolania, na univerzite neostal ani jeden, lebo ani asistentúra nebola systematizovaná.“ A tak mladý profesor J. Mjartan vystriedal vedeckú prácu za pedagogickú. Roku 1925 odchádza ako stredoškolský profesor zemepisu a dejepisu na gymnázium do Prievidze. Našťastie nepatril k tým, o ktorých v uvedenom príspevku poznamenáva: „Na vidieckych stredných školách sa museli venovať vyučovaniu a mimoškolskej činnosti, takže nemohli — aj tak vzdialení od univerzitného centra — sledovať národopisný ruch.“ Pre J. Mjartana odchod z univerzity a z Bratislavy nemal za následok tak, ako pre drvivú väčšinu poslucháčov K. Chotka, aj stratu záujmu o disciplínu. Záujem o ňu bol v ňom zakorenený tak hlboko, že počas celej, bezmála štvrtstoročnej pedagogickej činnosti jej venoval každú svoju voľnú chvíľu a patrila vždy medzi najaktívnejších bádateľov a organizátorov národopisnej práce na Slovensku.

Takto sa prejavil hneď na svojom novom pôsobisku v Trenčíne, kde po krátkom pobyte v Prievidzi prichádza vyučovať na tamojšie gymnázium. Trenčianske obdobie až do roku 1937, kedy bol menovaný za riaditeľa gymnázia v Michalovciach, je poznamenané jeho široko koncipovanou a intenzívnou činnosťou. Trenčín patrila medzi tie mestá na Slovensku, ktoré mali bohatú tradíciu vlastivednej činnosti, ktorú od sedemdesiatych rokov 19. storočia reprezentoval Prírodovedný spolok župy trenčianskej so svojimi ročenkami a od r. 1911 Muzeálna spoločnosť stolice trenčianskej, a kde pôsobili viacerí záujemci o tamojšiu ľudovú kultúru a život ľudu (Ľ. Holuby, A. Pechány, S. Ordódy, C. E. Hoenning a ďal.). Hneď po príchode do Trenčína poskytuje dr. Ján Mjartan svoje vedomosti a pomoc tamojšiemu múzeu, organizuje zber materiálu a r. 1935 sa okrem práce na gym-

náziu stáva prvým kustódom Múzea K. Brančika v Trenčíne. V tom istom roku začína v múzeu budovať národopisné oddelenie a získavať predmety pre jeho zbierky; už roku 1936 vďaka jeho iniciatíve má táto zbierka 307 kusov. V rokoch 1935—37 urobil novú inštaláciu celej vlastivednej expozície. Zároveň nadväzuje na tradíciu zaniknutého Prírodovedného spolku župy trenčianskej a z jeho iniciatívy sa r. 1935 založila Vlastivedná spoločnosť Múzea dr. Brančika v Trenčíne. Z príležitosti výročia zakladateľa Prírodovedného spolku — hlavného lekára trenčianskej stolice dr. Brančika — zostavil a zredigoval *Pamätnicu mestského múzea dr. K. Brančika v Trenčíne. 1877—1937*. Uverejnil v nej príspevok o dejinách Prírodovedného spolku, bibliografiu článkov jeho Ročeníek a správ tamojšej Muzeálnej spoločnosti za rok 1914. Bezpochyby jeho zásluhou sú do zborníka zaradené aj dva národopisné články o džbánkároch v Trenčíne a o odeve na jeho okolí (H. Lansfeld, M. Zlatúš) s kvalitnými fotografiami.

Táto široko koncipovaná vlastivedná a organizačná činnosť neodpútala dr. J. Mjartana od jeho pôvodných vedeckých plánov a záujmov. Pokračuje v terénnych výskumoch v celom prievidskom okrese, na hornej Nitre a s dôslednosťou jemu vlastnou sa oboznamuje so životom a kultúrou tamojšieho ľudu bezmála v každej obci. Už v tomto období môžeme sledovať vyhranenie jeho záujmov na dve hlavné tematické oblasti — na bývanie a na zvykoslovie. Roku 1928 sa výsledky jeho práce konkretizujú v príspevku *Zemnice na Slovensku*, ktorý vyšiel v Českom lide a informoval českých odborníkov o novej problematike týkajúcej sa ľudovej architektúry a bývania na Slovensku. Zároveň venuje intenzívnu pozornosť zvykosloviu. V rokoch 1929—1935 mu v Časopise Muzeálnej slovenskej spoločnosti vychádzajú na tri pokračovania *Príspevky k náro-*

dopisu *Hornej Nitry*, pojednávajúce o zvykoch zimného a jarného obradového cyklu a o zvykoch viažúcich sa k smrti a pohrebu. Z tohoto obdobia intenzívneho zberu vyplynula aj štúdia, ktorá vyšla neskôr, roku 1939, v *Národopisnom* zborníku. Je to známe *Pálenie deda na okolí Valaskej Belej*. Pozoruhodný materiál o reziduách starého zvyku hodnotí J. Mjartan na základe komparatívnej analýzy ako prežitky zvyku usmrcovania starcov a vyčleňuje ho z jarného zvykoslovného cyklu. Tu sa J. Mjartan dostáva od zberu a klasifikácie údajov k teoretickým uzáverom, vyplývajúcim z hlbokého poznania domáceho materiálu a jeho začlenenia do európskeho, ale aj širšieho kontextu.

Aktivita Jána Mjartana na poli národopisnom sa týmto všetkým nevyčerpala. Uvedomoval si, že jednotlivec, nech je akokoľvek zanietený za svoj odbor a pracovne výkonný, sám nedokáže urobiť pre výskum ľudovej kultúry to čo je potrebné: vyskúmať ju v celej teritoriálnej a tematickej šírke a vývojovej zložitosti. Bolo mu jasné, že k tomu, aby z izolovaných výskumov jednotlivcov vznikla disciplína, ktorá tieto výskumy koordinuje a podľa svojich potrieb a zákonitostí dopredu plánuje a riadi, je treba zaistiť organizačné predpoklady pre jej činnosť. Preto je od samého začiatku v styku s bádateľmi, ktorí sa koncentrujú okolo Matice slovenskej a jej *Národopisného* odboru, ktorého predsedom bol K. A. Medvecký. Členovia *Národopisného* odboru sa okrem iného usilovali riešiť problém, ako realizovať národopisný súpis Slovenska, ktorý plánoval aj prof. K. Chotek ako činnosť *Národopisného* seminára na fakulte. Roku 1926 vypracoval po prof. Chotkovi prof. J. Vydra *Plán národopisného soupisu a záchrany rázov a památok na Slovensku* a predložil ho na posúdenie členom *Národopisného* odboru. Žiada v ňom prejsť od individuálnej práce na monografiách k syntéze, na

ktorej by pracovali všetci odborníci „spolu a zároveň“. Prácu mali koordinovať dve pracovné komisie, ktorým by sa každý rok prideliť na výskum dve župy tak, aby v priebehu troch-štyroch rokov bol národopisný súpis Slovenska hotový. Nie je zaiste náhoda, že pri obsadzovaní týchto komisií jednotlivými odborníkmi navrhuje J. Vydra povedľa prof. K. Chotka, dr. J. Horáka, K. Plicku, dr. V. Pražáka a ďalších zveriť výskum zvykoslovia P. Socháňovi a mladému J. Mjartanovi, ktorý iba prednedávnom opustil fakultu, ktorý ale bol už vtedy autorom monografie o Sebedraží. Nie je našou úlohou sledovať na tomto mieste ďalšie programy výskumu a ich osudy v rámci Matice slovenskej a na iných pracoviskách. Chceme tu upozorniť na skutočnosť, že dr. Ján Mjartan sa od roku 1926 aktívne podieľal na činnosti *Národopisného* odboru a vždy keď mohol žiadal, aby sa od plánov prešlo k ich konkretizácii. Tak napr. keď roku 1933 V. Pražák opätovne navrhuje *Národopisnému* odboru MS zriadiť slovenský zvykoslovný archív a upozorňuje na svoj koncept práce o ňom z predchádzajúceho roku, dr. J. Mjartan navrhuje vypracovať záväzný pracovný program pre jednotlivých členov odboru a sám sa podujíma vyskúmať odev, zvyky a piesne vo Valaskej Belej. Roku 1934 pripomína potrebu venovať sa systematicky výskumu zvykoslovia a zdôrazňuje nevyhnutnosť vypracovať pre tieto ciele definitívne dotazníky. Podľa nich by sa mohol organizovať zber materiálu prostredníctvom školských inšpektorov a Miestnych odborov Matice slovenskej. Takto získaný materiál by mal tú výhodu, že jeho zber by sa robil na základe jednotných kritérií. Touto požiadavkou nadviazal J. Mjartan na dovtedajšiu činnosť odboru, ktorý už v predchádzajúcich rokoch vydal viaceré tematické dotazníky týkajúce sa života a kultúry ľudu. Sám J. Mjartan mohol tento svoj návrh realizovať až neskôr, r. 1940,

kedy vypracoval dotazník o zvykoch pri narodení a organizoval cez školské inšpektoráty zber materiálu pre Národopisný odbor Matice.

Pri všetkej tejto mnohostrannej činnosti na výskume a organizovaní disciplíny si dr. J. Mjartan uvedomoval, že činnosť Národopisného odboru, ako koordinátora národopisného bádania na Slovensku, bude bez vlastného publikačného orgánu stagnovať. Výsledky národopisného bádania a problémy tejto disciplíny bolo treba zverejňovať a riešiť vo vlastnom, samostatnom časopise a umožniť tak ich konfrontáciu so širšou odbornou verejnosťou doma i za hranicami. Ján Mjartan znovu neostáva iba pri uvedomovaní si tejto potreby, ale púšťa sa do práce, výsledok ktorej má pre našu disciplínu medzníkový charakter. Roku 1937 zredigoval a odovzdal do tlače prvý zväzok Národopisného zborníka, ktorý pre rôzne technické príčiny vyšiel roku 1939. Týmto položil Ján Mjartan základný kameň slovenskej národopisnej periodickej spisby. Národopisný zborník vychádzal bežne kontinuálne až do r. 1952; v roku 1953 ho vystriedal časopis Slovenský národopis, ktorý tiež spočiatku sám redigoval.

Prvý zväzok Národopisného zborníka má všetky náležitosti vedeckej publikácie. Sú v ňom zaradené príspevky významných českých bádateľov (V. Pražák, J. Skutil), je v ňom zastúpená najstaršia generácia slovenských národopiscov (P. Socháň), práce strednej generácie (J. Mjartan, R. Bednárík) a mladšej (A. Melicherčík). Nachádzame v ňom štúdie písané klasickou komparatívnou metódou i pokusy o nový prístup k hodnoteniu materiálu pomocou funkčne štruktúrálnej metódy (najmä P. Bogatyriov). Tematicky a metodicky rôznorodé štúdie doplnia bohatá rubrika kritických recenzií najnovších českých a slovenských publikácií a časopisov z príbuznej problematiky a ako samozrejmu súčasť nachádzame v ňom veľmi kvalitné ilus-

trácie k jednotlivým štúdiám. Podrobne sa o tomto všetkom zmienujeme preto, lebo už toto prvé číslo Národopisného zborníka bolo redakčne pripravené tak, že znesie aj dnešné náročnejšie kritériá. Výber štúdií je volený tak, že v súčasnosti poskytuje cenný prameň pre sledovanie vývoja názorov na metódy bádania a spracovávaní materiálu a dokumentuje úroveň a celkovú situáciu slovenského národopisu. Dr. J. Mjartan redigoval sám ešte nasledujúce dva zväzky zborníka, ďalšie spolu s R. Bednárikom, od r. 1947 preberá jeho redakciu doc. A. Melicherčík.

Roku 1937 odchádza J. Mjartan, ako sme už uviedli, za riaditeľa gymnázia do Michaloviec. Isteže nebolo ľahké rozhodnúť sa odísť z kultúrneho ruchu Trenčína, z blízkosti Martina, centra vtedajšieho vedeckého národopisného života, na východný koniec republiky, do neznámeho prostredia, nových povinností a situácií. V tejto súvislosti sa žiada uviesť spomienku Alexandra Matušku, ktorý bol tiež v týchto rokoch ako mladý profesor posielaný na rôzne miesta Slovenska — aj do Michaloviec: „... neľutujem, že som bol, kde som bol. Aspoň som tak z vlastnej skúsenosti a vo vhodnom čase poznal ľudí, kraje, mestá, i také, ktoré platili za trestné stanice... čo sa vzťahuje najmä na Michalovce... samo meno Michalovce vzbudzovalo hrôzu, čo sa takej Žiline, Trenčínu a dokonca ani Zvolenu nemohlo stať.“ (Nové slovo, 4. 6. 1981.) Keď som o dvadsať rokov neskôr mala možnosť pripojiť sa ako jeho aspirantka k dr. Jánovi Mjartanovi a chodiť s ním na výskumy do obcí na okolí Michaloviec, videla som, že sa po celom okrese pohyboval ako doma, medzi starými dobrými známymi, ktorí, či už ako jeho bývalí žiaci a ich rodičia alebo ako jeho voľakedajší informátori z jeho vtedajších výskumov, si naňho vďačne spomínali, mali ho radi a vážili si ho. Ani tu sa neuzavrel do svojej pedagogickej prá-

ce ale spoznával kraj, ľudí a ich život a tieto poznatky neskôr, za optimálnejších podmienok mnohonásobne zúročil vo svojich vedeckých prácach.

Činnosti dr. J. Mjartana v organizovaní národopisného bádania v celoslovenskom meradle sa dostáva roku 1938 zaslúženého uznania. Po smrti K. A. Medveckého bol zvolený za predsedu Národopisného odboru Matice slovenskej a ostáva ním až do roku 1948, kedy túto funkciu preberá A. Melicherčík. Organizovať a koordinovať národopisnú činnosť na celom Slovensku zo vzdialených Michaloviec povedľa svojej práce a s ľuďmi, pre ktorých výskum života a kultúry ľudu bol tiež iba vedľajšou činnosťou, ktorú vykonávali vo svojom voľnom čase, nebolo jednoduché. Dr. J. Mjartan si naplno uvedomoval, koľko času a energie stráca za týchto podmienok a o koľko efektívnejšie by boli výsledky, keby slovenský národopis mal zaistené primerané podmienky pre svoju existenciu. Už v zmienenom článku k 60. narodeninám prof. Chotka sa roku 1941 obracia na vtedajšie Ministerstvo školstva a národnej osvety: „Keď sa mohli založiť rozličné ústavy — inakšie, pravda, potrebné — na výskum prírodných pomerov, pôdy, rastlín a pod., akiste sa nájde riešenie, ako umožniť štúdium slovenského ľudu a jeho kultúry“. Táto výzva ostala nezodpovedaná a výskum aj s jeho organizáciou spočíval aj naďalej na nezlomnej ochote jednotlivcov roztrúsených po celom Slovensku. Je až podivuhodné, koľko práce sa urobilo v Národopisnom odbore v rokoch, kedy bol dr. J. Mjartan jeho predsedom. Obmedzíme sa iba na výpočet tej časti, ktorá bezprostredne súvisí s jeho osobou, i keď jeho podiel ako predsedu bol najmä pri vypracovávaní koncepcie práce celého odboru a zabezpečovaní jej výsledkov nepomerne širší.

Už roku 1939 odovzdáva J. Mjartan do tlače druhý zväzok Národopisného zborníka, potom nasledujú ďalšie.

Roku 1940 (10. júla) rozosiela na školské inšpektoráty dotazník o zvykoch pri narodení a už 29. septembra sa zhromaždili odpovede zo 125 obcí; neskôr prichádzali ďalšie. Roku 1949 odbor organizoval okrem iného aj výskum dolných Kysúc a r. 1943 vychádza v Národopisnom zborníku *Príspevok ku zvykosloviu dolných Kysúc* od J. Mjartana. Roku 1942 sa organizuje zber výročných a príležitostných zvykov a založil sa tak dávno požadovaný zvykoslovný archív, ktorý už v nasledujúcom roku vykazuje 4200 záznamov. Celkový archív dokumentov o kultúre slovenského ľudu vzniká pri odbore roku 1946. Dôležitá zmena nastala v organizovaní výskumov. Neostáva iba pri individuálnom bádani, ale v snahe získať komplexný obraz o jednotlivých oblastiach sa r. 1944 organizuje prvý kolektívny výskum v Liptovskej Osade, Liptovskej Lúžnej a v Liptovských Revúcach. Roku 1947 sa poriadal kurz pre národopisných pracovníkov v Banskej Bystrici, na ktorom J. Mjartan prednášal o zvykoch slovenského ľudu. Vzápätí sa uskutočnil terénny výskum v Šajbe, na ktorom účastníkov kurzu viedli starší národopisní pracovníci (J. Mjartan, R. Bednárík, A. Václavík). Na tomto výskume sa vypracovali aj metodické pokyny kolektívneho výskumu Senče, ktorý sa uskutočnil v tom istom roku a mal tri pracovné skupiny: sociologickú, jazykovednú a národopisnú. Je to prvý pokus o interdisciplinárnu spoluprácu príbuzných odborov u nás. V tom istom roku vychádza Národopisný odbor s mimoriadne dôležitým plánom, ktorý v podstate ďaleko predvídal budúce potreby tejto disciplíny. Navrhuje zladiť národopisný výskum na Slovensku s výskumným programom jednotlivých slovenských národopisných ústavov a začleniť sa tak do výskumu slovanského a európskeho. Uvedené fakty nasvedčujú, že v týchto rokoch prichádza v slovenskom národopise, ktorý existoval

ešte stále bez ústavu a na dobrovoľnej báze, ku kvalitatívnym zmenám, ktoré sa doformovali neskôr, v Národopisnom ústave SAV, kde sa slovenský národopis sformoval ako marxistická vedecká disciplína.

Revolučné premeny, ku ktorým v Československu dochádza po oslobodení, sa priaznivo odrazili v dovtedy nevídanom raste vedeckých inštitúcií a prejavili sa aj na našej disciplíne. K Národopisnému odboru Matice slovenskej pribúda roku 1946 Národopisný ústav Slovenskej akadémie vied a umení. Spôčiatku v ňom pracovali dvaja pracovníci, v januári 1948 rozmnožil ich počet doc. A. Melicherčík, ako predseda ústavu. Existencia dvoch pracovísk — staršieho Národopisného odboru a nového Národopisného ústavu narážala na nedostatok kvalifikovaných odborníkov, na neujasnenosť bádateľskej koncepcie a na ďalšie problémy. A tak málopočetný kolektív ústavu sa ledva stačil zorientovať v úlohách, ktoré ho očakávali, keď 24. marca 1949 prichádza zo Správneho odboru SAVU oznámenie, že národopisný výskum majú robiť už existujúce regionálne ústavy. Odbor sa obracia na dr. A. Melicherčíka so žiadosťou o vyjadrenie a o zdôvodnenie prípadnej existencie Národopisného ústavu. Ak má podľa jeho názoru tento ďalej existovať, je treba, aby predseda „pisomne prehlásil, že berie zodpovednosť za jeho činnosť a za výkonnosť jeho pracovníkov“ (Ústredný archív SAV). Dr. A. Melicherčík podáva zdôvodnenie o opodstatnení ďalšej existencie ústavu a v tejto neľahkej situácii sa zároveň obracia na dr. J. Mjartana so žiadosťou, aby prišiel pomôcť udržať započaté dielo. Zdôvodnenie a voľba A. Melicherčíka mali kladný ohlas. Prednosta vedec-kých ústavov SAVU 7. apríla 1949 okrem iného v tejto súvislosti uvádza: „V osobe dr. Mjartana SAVU získa staršieho osvedčeného pracovníka, ktorý bude mať pri organizovaní Národopis-

ného ústavu zaiste úspech.“ (Ústredný archív SAV.)

Dr. J. Mjartan nedokázal odmietnuť pomoc svojej disciplíny v ťažkej chvíli a 1. septembra 1949 nastupuje do funkcie riaditeľa Národopisného ústavu. Že šlo o situáciu neľahkú, že nešlo len o pokojné budovanie nového pracoviska ale o bojovanie za jeho existenciu svedčí skutočnosť, že v júli 1951 vedenie SAVU zrušilo Národopisný ústav ako samostatné pracovisko a niektorí ostávajúci pracovníci boli zaradení do Národopisnej sekcie Historického ústavu SAVU. S nezlomnou energiou a s presvedčením o nevyhnutnosti a nezastupiteľnosti národopisného bádania života a kultúry ľudu neprestáva dr. J. Mjartan organizovať prácu, vychovávať a stmelovať malý kolektív a výsledkami práce presvedčať o potrebe samostatnej existencie disciplíny, najprv spolu s doc. A. Melicherčíkom a po jeho odchode na fakultu sám. Už koncom r. 1952 bol pri Historickom ústave vytvorený samostatný Národopisný kabinet, už ako pracovisko zakladajúcej sa Slovenskej akadémie vied. Keď roku 1955 rekapituluje J. Podolák desaťročnú činnosť slovenského národopisu, o práci J. Mjartana v tomto búrlivom období píše: „Ján Mjartan využil všetky svoje pedagogické a organizačné skúsenosti na vybudovanie centrálného národopisného pracoviska na Slovensku... V období troch rokov (1953—1955) podarilo sa J. Mjartanovi zväčšiť kolektív na 13 pracovníkov. Vzhľadom na tento organizačný rozvoj i na dosiahnuté výsledky v uvedenom období Predsedníctvo SAV utvorilo z Národopisného kabinetu počiatkom r. 1955 Národopisný ústav.“ (Slovenský národopis 1955.) Čo všetko je za týmto konštatovaním. Koľko práce a námahy, koľko únavného presvedčovania a koľko súkromného času venovaného jedinému cieľu.

Od samého začiatku, ako dr. J. Mjartan prišiel do Národopisného ústa-

vu, stálo pred ním nemálo zložitých problémov aj na samotnom pracovisku. Bolo treba vypracovať koncepciu ústavu; aby túto koncepciu mal kto plniť, bolo potrebné vybudovať ho po personálnej stránke, zaistiť dokumentovanie výsledkov bádania, ich publikovanie a mnohé ďalšie. Tieto úlohy stáli pred ním v čase, keď základný objekt bádania tejto disciplíny — slovenský ľud — prežíval revolučné zmeny súvisiace so socialistickou industrializáciou a kolektivizáciou. Tieto zmeny niesli so sebou urýchlené premeny v dovtedajšom spôsobe života a kultúry, mali za následok zánik predchádzajúcich foriem, ktoré ani v ich tematickej šírke a ani v ich vývojových stupňoch a variantoch nemal slovenský národopis zaznamenané. Treba obzvlášť oceniť okolnosť, že dr. J. Mjartan neprešiel pri zvažovaní potrieb disciplíny do nijakej krajnosti. Triezvo uvážil, ako postaviť plán ústavu, aby sa mohli plniť naliehavé požiadavky disciplíny nielen ako vedeckého odboru uzatvoreného do svojich problémov, ale rovnako aj z hľadiska nalievavých spoločenských potrieb. Ako zdôraznil už A. Melicherčík pri príležitosti jeho 60. narodenín, Ján Mjartan patril medzi prvých slovenských etnografov, ktorí začali zdôrazňovať potrebu štúdia súčasných foriem života a kultúry v súvislosti s výskumom jej predchádzajúcich foriem, vývoja a genézy, ako nevyhnutného východiska pre pochopenie a hodnotenie zmien, ku ktorým v súčasnosti dochádza (Slovenský národopis 1963). Uvedomil si, že pre sledovanie zmien v tradičnom roľníckom živote treba ísť do ich ohniska, do obcí s čerstvo založenými roľníckymi družstvami, kde vtedy občas tvrdo narážali na seba tradičné názory a spôsoby života a nové tendencie. A ako u J. Mjartana bolo už v minulosti zvykom, neostáva ani teraz pri proklamovaní potrieb disciplíny, ale so širokým kolektívom mladých pracovníkov ústavu, poslucháčov a múzejných

pracovníkov sa vydáva na kolektívny výskum do Závadky nad Hronom a už roku 1953 publikuje v prvom ročníku ním redigovaného časopisu Slovenský národopis zprávu o prvých výsledkoch tohoto výskumu.

Keď na Ustavujúcom valnom zhromaždení SAV dňa 26. júna 1953 prvý predseda SAV akademik Ondrej Pavlík vo svojom prejave *O úlohách a zásadách práce v SAV* zdôraznil potrebu hneď od počiatku určiť si správne zásady a metódy práce a úlohy spoločenských vied špecifikoval okrem iného nasledovne: „Úlohou vedcov z tohoto úseku je pomáhať socialistickej výstavbe tak, že budú hlboko, marxisticky skúmať spoločenské javy z minulosti i súčasnosti našej krajiny a na základe tohoto konkrétneho štúdia rozbíjať buržoázne prežitky“, vtedy dr. J. Mjartan, ako vedúci Národopisného kabinetu v referáte o jeho pracovných perspektívach mohol už vychádzať z konkrétnych skúseností a poznatkov svojej problematiky, konfrontovaných so skúsenosťami sovietskej etnografie, ktoré tvorili východisko pri stavaní prvých modelov plánov výskumu družstevnej dediny u nás. Dr. Ján Mjartan na tomto zasadaní povedal: „Úlohou slovenského národopisu je skúmať otázky formovania sa nášho národa ako etnického celku, skúmať problémy vzniku a rozvoja našej národnej kultúry, sledovať vývin našej kultúry a života nášho ľudu. Toto skúmanie netýka sa však iba minulosti, ale naopak, v prvom rade sleduje tie procesy zmien národnej kultúry a spôsobu života nášho ľudu, ktoré sa odohrávajú teraz, ktoré vznikajú na ceste socialistickej prestavby našej vlasti. Práve v tomto je podstatný, kvalitatívny rozdiel medzi terajšou a buržoáznu národopisnou vedou.“

Do plánov ústavu sa v týchto rokoch dostáva ako hlavná úloha výskum ľudovej kultúry na dedine v období prechodu k socializmu (družstevná dedina) a skúmanie života a kultúry robotníckej

triedy. Tým sa prvýkrát v dejinách našej disciplíny rozširuje problematika národopisného výskumu zameraná do vtedy prevažne na roľníka ako nositeľa tradičnej kultúry, o nové aspekty súvisiace s výskumom života a kultúry robotníckej triedy. Dr. J. Mjartan dáva aj tejto úlohe okamžite reálnu podobu a roku 1953 sa vydáva s kolektívom prevažne mladých pracovníkov, ktorí začínali v národopise pracovať, na výskum baníckej dediny Žakaroviec. Pre všetkých zúčastnených šlo o novú problematiku, pre ktorú bolo treba vypracovať novú metódu práce s prihliadnutím na tradičné zázemie, z ktorého táto problematika vyrastala. Pri vedení tohto kolektívu uplatňoval dr. Mjartan nielen svoje odborné vedomosti, ale aj pedagogické nadanie. Viedol práce v teréne, organizoval nespočetné diskusie, na ktorých sa členovia kolektívu navzájom oboznamovali so svojimi problémami, ich témy sa dostávali do kontextu ostatných tém, jednotlivé pohľady a názory sa postupne spájali do jedného celku. Ešte aj dnes vzbudzuje obdiv, že už v novembri 1955 odovzdal tento kolektív bežne 1800 rukopisných strán do vydavateľstva a roku 1956 vychádza za redakcie J. Mjartana monografia *Banícka dedina Žakarovce*, ktorá v zápätí získala druhú cenu Slovenskej akadémie vied.

V tomto období sa do plánov ústavu dostávajú aj ďalšie úlohy — výskum Slovákov v zahraničí, výskum Maďarov, Ukrajincov a Cigánov na Slovensku, dejiny národopisu a ďalšie. A už roku 1958 môže Národopisný ústav vykázať v rámci edičnej činnosti sedem publikácií a šesť ročníkov časopisu Slovenský národopis (25 čísiel), ktorého prvé ročníky redigoval dr. Mjartan.

Pri budovaní ústavu si dr. Mjartan uvedomoval závažnosť výchovy nových kádrov na fakulte nielen pre ústav, ale pre všetky pracoviská na Slovensku. Preto počiatkom päťdesiatych rokov

prijal ponuku Národopisnej katedry a na Filozofickej fakulte UK v Bratislave prednášal muzeológiu a základy československého národopisu. Mala som to šťastie, že som v prvom ročníku počúvala jeho prednášky o základoch národopisu, ktoré boli koncipované tak dôkladne, že poslúžili aj pri záverečných skúškach. Všetky prednášky dr. Mjartana boli podané s takou odbornou erudíciou a vnútorným zanietením za disciplínu, že vzbudzovali u poslucháčov trvalý záujem o výskum života a kultúry slovenského ľudu a každá jeho prednáška bola zážitkom, na ktorý sa ľahko nezabúda. Je možno len ľutovať, že mimoriadne pedagogické nadanie dr. J. Mjartana ostalo po celé desaťročia, na škodu ďalších generácií poslucháčov národopisu, úplne nevyužitú.

Naplnilo tieto svoje schopnosti uplatňoval v samotnom Národopisnom ústave. Nedostatok kvalifikovaných národopiscov ho viedol spočiatku spolu s doc. A. Melicherčíkom k tomu, že do ústavu prijímal v prvých rokoch za pomocné vedecké sily mladých poslucháčov národopisu, ktorých poznal z prednášok a títo, keď splnili požiadavky, ktoré na nich kládol, ostali po skončení štúdia v ústave. Požiadavky dr. J. Mjartana neboli malé. Slovensko bolo vtedy po národopisnej stránke krajinou neprebádanou a bolo treba zaistiť čo najmaximálnejšie a rýchle poznanie terénu ako východiska sine qua non pre ďalšiu prácu. A tak 6—8-týždenné výskumné penzum ročne na pracovníka, bez ohľadu na vek a predchádzajúce skúsenosti bolo neraz prekračované. Zároveň bolo treba, aby sa mladí pracovníci čo najrýchlejšie zorientovali v literatúre týkajúcej sa ich vlastnej problematiky, aby čím skôr zvládli základné metodologické a teoretické problémy na požadovanej odbornej a ideologickej úrovni. Pri kladení pracovných požiadaviek na ústav sa dr. Mjartana nikto nespytoval, aký kolektív má na ich plnenie a sku-

točnosť, že jeho väčšiu časť tvorili celkom mladí pracovníci, ktorých bolo treba v ústave do konkrétnych pracovných úloh zasväcovať, nebola poľahčujúcou okolnosťou. A v tejto situácii sa uplatnilo vzácne pedagogické nadanie dr. Mjartana. Nikoho z nich nenechal samého na seba. Sústavne sledoval ich prácu, dbal o ich odborný rast, nekompromisne, ale vždy ohľaduplne a s taktom upozorňoval na nedostatky a nedôslednosti pri práci v teréne i pri samotnom koncipovaní prvých štúdií. Mladý kolektív sa mohol naňho obracať so svojimi problémami — a nebolo ich málo — ani pracovných ani súkromných. Dr. J. Mjartan bol vždy trpezlivým poslucháčom a priateľským radcom, ktorého slovo malo autoritu. Je dobrý pocit vedieť, že aj dnes rovnako samozrejme a ochotne vy počuje, poradí a pomôže.

Po roku 1958, kedy dr. Mjartan zo zdravotných dôvodov prestáva byť riaditeľom ústavy, má konečne dostatok času naplniť svoje vedecké záujmy a túto možnosť aj v plnej miere využíva. Pokračuje vo výskume zvyklostí, z jeho pera vychádzajú početné štúdie o ľudovej architektúre a bývaní a prvé syntézy o tejto problematike. Stojí na čele akcií organizovaných na ochranu ľudovej architektúry. Pokračuje vo výskumoch rybárstva a niet azda brehov rieky, ktoré by nebol prešiel. Pozoruhodný materiál z týchto výskumov spracúva vo viacerých štúdiách a do tlače odovzdal syntézu rybárstva na Slovensku, ktorá čaká na vydanie. Dôkladnú pozornosť venuje výskumu koristného a zberného hospodárenia a zásadnými prácami prispieva k poznaniu jednotlivých období dejín slovenského

národopisu a osobností, ktoré ho reprezentovali (J. L. Holuby, Š. Mišík, D. Jurkovič a d.). Tematická šírka problematiky, ktorú J. Mjartan spracoval, je pozoruhodná. Pritom túto širokú, po metodickej a teoretickej stránke diferencovanú a zložitú problematiku spracovával s nevšednou erudíciou a dôkladnosťou. V každej z tém, ktorú spracoval, vyoral hlbokú brázu a povedal mnohé zásadné slovo. Napriek tomuto intenzívnemu zahĺbeniu sa do vedeckých problémov a ich riešenia dr. Ján Mjartan sa neizoloval ani v tomto období od každodenných potrieb disciplíny. Zastával naďalej závažné funkcie v domácich a zahraničných národopisných spoločnostiach a jeho podiel na koordinácii ich činnosti je neodmysliteľný. Redigoval zborníky, monografie a syntézy, ako napr. Horehronie II., Slovensko. Ľud II. a ďalšie. Zostal naďalej školiteľom, bol oponentom najzávažnejších prác a projektov nielen v Národopisnom ústave, ale aj v ďalších národopisných pracoviskách a múzeách u nás. Dr. J. Mjartan neopustil ale svoju disciplínu ani dnes. Stále s ňou žije, sleduje ju a z jeho rúk vychádzajú nové práce, ktoré obohacujú naše poznanie a rozširujú jeho rozsiahle dielo. Čaká naňho ešte mnoho tvorivej práce a na jej výsledky čakajú všetci jeho kolegovia ako na zásadný prínos k otázkam, ktorými žije slovenský národopis.

Želáme preto dr. Jánovi Mjartanovi zo srdca mnoho zdravia, aby s elánom jemu vlastným a v osobnej pohode pokračoval v prospech nás všetkých vo svojom diele. Ad multos annos!

Viera Urbancová

- Celková bibliografia bola uverejnená v Slovenskom národopise 20, 1972, s. 5—6.*
- Die volkstümliche Baukunst. In: Die slowakische Volkskultur. Bratislava, SAV 1972, s. 125—159.
- Zum Geleit. In: Ludová kultúra v Karpatoch. Bratislava, SAV 1972, s. 9—17.
- Medzinárodné sympóziu o ochrane ľudovej architektúry (30. 8.—7. 9. 1971 na Štrbskom Plese a v Brne). Slovenský národopis, 20, 1972, s. 300—301.
- Sympóziu Ethnographia Pannonica (Bernstein, 22.—28. 9. 1971). Slovenský národopis, 20, 1972, s. 303—304.
- Historické doklady k výskumu ľudového staviteľstva. Slovenský národopis, 21, 1973, s. 383—392.
- Úvod (k Horehroniu II.). In: Horehronie II. Kultúra a spôsob života ľudu. Bratislava, Veda 1974, s. 9—10.
- Ludové staviteľstvo. In: Horehronie II., s. 13—77.
- Dvojkoľosové vozidlo v ľudovom transporte na Slovensku. Slovenský národopis, 22, 1974, s. 409—424.
- Hornonitrianske zvyky pri narodení. Horná Nitra, 6, 1974, s. 53—88.
- Karpatsko-podunajské kultúrne vzťahy v ľudovom staviteľstve. In: Ludové staviteľstvo v karpatskej oblasti. Bratislava, Veda 1974, s. 45—54.
- Socialistická spoločnosť a význam budovania národopisných múzeí v prírode. Zborník Slovenského národného múzea, 68, 1974, Etnografia 15, s. 211—218.
- K otázke výskumu ľudovej kultúry v Uhrovskej doline. Informácie SNS, 2, 1974, s. 97—107.
- Prof. dr. Jozef Martinka 80-ročný. Slovenský národopis, 22, 1974, s. 147—148.
- Vianočná ryba. Výživa a zdravie, 19, 1974, č. 12, s. 277—278.
- Staviteľstvo. In: Slovensko-Lud, II. časť. Bratislava, Obzor 1975, s. 897—945.
- Príspevok k výskumu ľudového rybárstva na východnom Slovensku. Nové obzory, 17, 1975, s. 233—303.
- Slovenské ľudové cisterny (na zber dažďovej vody). Vlastivedný časopis, 24, 1975, s. 26—30.
- Kysucký skanzen. Vlastivedný časopis, 24, 1975, s. 162—165.
- La disposition et le développement de la maison paysanne en Slovaquie Orientale. Monumentorum tutela, 9, 1976, s. 91—94.
- Slovačko-hrvatske paralele u proljetnim godišnjim običajima. Etnološki prégled, 14, 1976, s. 123—129.
- Jubileum Zborníka Slovenského národného múzea. Slovenský národopis, 24, 1976, s. 123—129.
- Životné jubileum PhDr. Boženy Filovej, CSc. (nar. 25. 9. 1926 v Kalinke). Slovenský národopis, 24, 1976, s. 305—307.
- Ethnographia Pannonica III. (Zalaegerszeg, 26.—29. 4. 1976). Slovenský národopis, 24, 1976, s. 641.
- Sídelné formy a ľudové staviteľstvo. In: Zo života a bojov ľudu Uhrovskej doliny. Bratislava, Veda 1977, s. 67—122.
- Význam Českého lidu pre slovenský národopis. Český lid, 64, 1977, s. 75—79.
- Starodávne praktiky ľudového rybárstva na Slovensku. Vlastivedný časopis, 26, 1977, s. 102—109.
- Ludové rybárstvo na Slovensku (v tlači).

Zostavila Milada Kubová

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 30, 1982, číslo 2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr.
Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma
PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1982

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 30, 1982, № 2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Вера
Гаšпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 30, 1982. Nr. 2. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašparíková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemen-
sova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 30, 1982, No 2

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašparíková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 30, 1982, No. 2

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Viera Gašparíková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

